

**TURVALLISUUSALAN
TUTKINTOTOIMIKUNTA**

LAUSUNTO

1 (25)

27.2.2013

SISÄASIAINMINISTERIÖ

27.02.2013

INRIKESMINISTERIET

SISÄASIAINMINISTERIÖ

Viite: Sisäasiainministeriön lausuntopyyntö 3.1.2006 SM066:00/2011

HALLITUKSEN ESITYS LUONNOKSEKSI LAISTA YKSITYISISTÄ TURVALLISUUSPALVELUISTA JA ERÄIKSI SIIHEN LIITTYVIKSI LAEIKSI

Turvallisuusalan tutkintotoimikunta kiittää mahdollisuudesta lausua kannanottonsa Hallituksen esityksen luonnoksesta eduskunnalle laiksi yksityisistä turvallisuuspalveluista sekä eräksi siihen liittyviksi laeiksi. Viitekirjeessä pyydettyä lausuntona Turvallisuusalan tutkintotoimikunta esittää kunnioittaen yleisesti seuraavaa:

Turvallisuusalan tutkintotoimikunta pitää tärkeänä sitä, että yksityisistä turvallisuuspalveluista annettua lakia selvennetään yhdistämällä vartioimisliike- ja turvasuojaus-toiminta sekä järjestyksenvalvonta yhdeksi laiksi. Tulkintavaikeuksien välttämiseksi on hyvä asia, että yksityistä turvallisuusalaa säätelevä lainsäädäntökenttä tehdään mahdollisimman yhteensopivaksi keskenään. Turvallisuusalan tutkintotoimikunta pitää tarpeellisena, että jatkossakin uudistetun lainsäädännön vaikutuksia ja saatuja kokemuksia arvioidaan ja että mahdolliset epäkohdat korjataan viipymättä.

Luonnosesityksessä ehdotetaan säädettäväksi uusi laki yksityisistä turvallisuuspalveluista. Laki korvaisi nykyisen yksityisistä turvallisuuspalveluista annetun lain. Lisäksi esitetään säädettäväksi muutoksia eräisiin asiaan liittyviin liitännäislakeihin. Luonnoksesta on ollut vaikeasti havaittavissa, mikä säännös on pysynyt entisenlaisena, koska vertailua säännösten välillä on jätetty esittämättä.

Muutoshankkeen taustana on sisäasiainministeriön poliisiosaston 14.12.2008 asettama yksityisen turvallisuusalan lainsäädännön kokonaisuudistusta koskeva hanke siten, että hanke toteutettaisiin kahdessa vaiheessa. Hankkeen ensimmäistä vaihetta koskevat lakimuutokset tulivat voimaan 1.12.2010 ja vartijan voimankäytön koulutusta koskeva uusi sisäasiainministeriön asetus 1.3.2011. Hankkeen toimikausi päättyi 31.12.2010.

Nyt esillä olevan hallituksen esitystä koskevan lainsäädäntöhankkeen tavoitteena hankkeen asettamispäätöksessä oli yksityistä turvallisuusalaa koskevan lainsäädännön ajantasaistaminen sekä toimivaltuuksien selkeyttäminen ja yhdenmukaistaminen, yksityisen turvallisuusalan ja poliisin välisen yhteistyön kehittäminen ja tiedonkulun pa-

rantaminen sekä alan koulutuksen ja valvonnan kehittäminen. Hankkeen toimikausi on 17.11.2011 - 30.6.2013 välinen aika.

Hanke tuli valmistella hallituksen esityksen muotoon. Hankkeen aikana tuli selvittää ja tämän perusteella tehdä perustellut ehdotukset erityisesti seuraavista turvallisuus-
alaa koskevista asiakokonaisuuksista:

- Poliisin ja yksityisen turvallisuusalan välinen työnjako.
- Vartijoiden ja järjestyksenvalvojien tehtävät, toimivaltuudet ja toimialueet sekä valvonta ja koulutus.
- Onko perusteltua siirtää joitakin järjestyksenvalvojatehtäviä selkeästi osaksi vartioimisliiketoimintaa ja vartijan tehtäviä.
- Turvasuojaustoiminta ja sitä koskeva sääntely.
- Turvallisuuskonsultointi ja sitä koskeva sääntely.

Lisäksi tulee laatia ehdotus mahdolliseksi tarvittavaksi muutoksiksi poliisin suoriteperusteisiin lupamaksuihin (Poliisin maksuasetus) koskien yksityistä turvallisuusalaa.

Havainnot tästä hallituksen esityksen luonnoksesta eduskunnalle laiksi yksityisistä turvallisuuspalveluista sekä eräksi siihen liittyviksi laeiksi esitetään alla esitettyä rakennetta mukailleen.

1. Yleistä hallituksen esityksen luonnoksesta
2. Laki yksityisistä turvallisuuspalveluista
 - 2.1. Yleiset säännökset
 - 2.2. Vartioimisliiketoiminta
 - 2.3. Järjestyksenvalvontatoiminta
 - 2.4. Turvasuojaustoiminta
 - 2.5. Turvallisuusalan elinkeinolupa
 - 2.6. Yksityisten turvallisuuspalveluiden valvonta
 - 2.7. Turvallisuusalan neuvottelukunta
 - 2.8. Rangaistussäännökset
 - 2.9. Erityiset säännökset
 - 2.10. Voimaantulosäännökset

Sisällys

1. YLEISTÄ HALLITUKSEN ESITYKSEN LUONNOKSESTA	4
2. LAKI YKSITYISISTÄ TURVALLISUUSPALVELUISTA.....	12
2.1 Yleiset säännökset.....	12
2.2 Vartioimisliiketoiminta.....	13
2.3 Järjestyksenvalvontatoiminta.....	19
2.4 Turvasuojaustoiminta.....	21
2.5 Turvallisuusalan elinkeinolupa.....	23
2.6 Yksityisten turvallisuuspalveluiden valvonta	24
2.7 Turvallisuusalan neuvottelukunta	25
2.8 Rangaistussäännökset	25
2.9 Erityiset säännökset	25
2.10 Voimaantulosäännökset	25

1. YLEISTÄ HALLITUKSEN ESITYKSEN LUONNOKSESTA

Hallituksen esityksen tavoitteena on yksityisiä turvallisuuspalveluita koskevan lainsäädännön selkiyttäminen ja siksi asiaa koskeva lainsäädäntö ehdotetaan keskitettäväksi yhteen lakiin. Uusi laki käsittäisi vartijoita, järjestyksenvalvoja sekä turvasuojaajia koskevat säännökset. Laki järjestyksenvalvojista samoin kuin muissa laeissa olevat järjestyksenvalvojan asettamista koskevat säännökset esitetään kumottaviksi. Järjestyksenvalvojatoiminta ehdotetaan säädettäväksi luvanvaraiseksi eräin poikkeuksin.

Vartioimisliiketoiminta pidettäisiin edelleen luvanvaraisena. Ehdotettu laki käsittäisi säännökset turvallisuusalan elinkeinoluovasta. Lupa olisi yhteinen kaikille luvanvaraisiksi ehdotetuille yksityisen turvallisuusalan elinkeinoille. Erillisestä vartioimisliikeluovasta luovuttaisiin. Turvallisuusalan elinkeinoluovaa koskevat säännökset vastaisivat kuitenkin pääosin nykyistä vartioimisliikelupaa koskevia säännöksiä. Järjestyksenvalvojan asettamisoikeutta esitetään vähäisessä määrin laajennettavaksi.

Edellä kuvatut tavoitteet lainsäädännön selkiyttämisestä ovat osittain toteutuneet esitetyssä luonnoksessa. Ongelmakohtia jää kuitenkin huomattavan paljon. Toisaalta elinkeinoluovallisen toiminnan laajentaminen mutta samalla poikkeussääntöjen luominen hankaloittaa, ellei jopa estä, tosiasiallista elinkeinovalvontaa. Elinkeinoluovan laajentaminen osittain järjestyksenvalvontatoimintaan on haitallista muun muassa hallituksen linjaaman harmaan talouden torjunnan kannalta. Hallituksen esityksen luonnos luokin tilanteen, jossa vartioimisliiketoimintaan kohdistuvat velvoitteet ovat erilaisia elinkeinoluovan osalta kuin järjestyksenvalvonnassa.

Hallituksen esityksessä ei ole huomioitu toiminnan ammattimaisuuteen liittyvinä tekijöinä sitä, että oppilaitoksilla olisi riittävät mahdollisuudet mm. valtion tukemaan koulutukseen. Valtion antamat opintoihin liittyvät valtiontukiosuudet ovat kuitenkin viime vuosina leikkaantuneet voimakkaasti. Toisaalta turva-alan elinkeinoluovan edellytetään erikoisammattitutkinnon suorittamista vastaavan hoitajan pätevyyttä vastaavalla tavalla. Merkittävin ongelma hallituksen esityksessä koulutuksen osalta on kuitenkin se, että toimintaa jonkin verran muutetaan, mutta samalla koulutusten määrän lisääminen jätetään huomioimatta. Lakia yksityisistä turvallisuuspalveluista (282/2002) säädettäessä Eduskunta edellytti, että vartijoiden ja vastaavien hoitajien koulutusta kehitetään voimakkaasti. Näkemys on esitetty hallituksen esitystä käsiteltäessä hallintovaliokunnassa Hallintovaliokunnan mietinnössä 24/2001 vp. Tämä edellytetty koulutuksen kehittäminen on jäänyt huomioimatta alkuperäisen yksityisistä turvallisuuspalveluista annetun lain säätämisen jälkeen, vaikka vartijoiden tehtäväalue on laajentunut.

Samalla on huomioitava, että avattaessa nyt järjestyksenvalvojista annettua sääntelyä kumoamalla sitä koskeva laki ja siirtämällä asiat lakiin yksityisistä turvallisuuspalveluista, on järjestyksenvalvojan koulutus huomattavan lyhyt, kun huomioidaan järjestyksenvalvojan oikeudet.

Hallituksen esitys ei ole poistanut yksityisen turvallisuusalan monia ongelma-kohtia. Edelleen on mm. käytössä nimikkeinä järjestysmies ja järjestyksenvalvoja sekä niiden rinnalla nyt myös järjestyksenvalvontaan laajennettava omavalvonta.

Edelleen ongelmana toiminnan kannalta voidaan pitää uusia toimintamuotoja. Kiertävä järjestyksenvalvonta luodaan mahdolliseksi. Tämä aiheuttaa järjestyksenvalvonnan muuttumisen mm. ravintoloissa ainakin osittain hälytysluonteiseksi. Tällöin järjestyksenvalvoja tilataan selvittämään jo syntyneitä ongelmia. Järjestyksenvalvojan saapessa tilanne voisi tyypillisesti olla työturvallisuusriski, kun saapuva henkilö ei tiedä, mitä paikalla on tapahtunut. Samalla riittävän henkilöstön saaminen voi muodostua haasteeksi sen lisäksi, että saapuminen voi kestää. Autolla saavuttaessa järjestyksenvalvojan on noudatettava tieliikennelakia. Luonnollisesti ravintoloille toimintamalli on pysyvää valvontaa halvempaa ja samalla ongelmista ei muodostu anniskelulupaviranomaiselle samaa tietoa kuin poliisin saapumiseen liittyy. Hallituksen esityksen yleisperusteissa mainitaan, että ”yhteiskunnan kannalta on tärkeää, että poliisin ja muiden viranomaisten ja toisaalta yksityisten turvallisuuspalvelujen tehtäväjaosta on säädetty täsmällisesti ja selkeästi”. Kiertävä järjestyksenvalvonta on omiaan hämärtämään sekä peittämään viranomaisille ongelmallisia tilanteita, ja toisaalta se luo myös riskin, että todellista apua ei saavu paikalle riittävän ajoissa henkilöiden perusoikeuksien suojaamiseksi. Hallituksen esityksen luonnoksessa on mainittu, että ”yksityisten turvallisuuspalvelujen tehtävissä, joihin liittyy yksipuolinen mahdollisuus puuttua ihmisten perusoikeuksiin julkista valtaa käyttämällä, on huolehdittava toimijan toimivaltuuksien tarkkarajaisuudesta samoin kuin toimivaltuuksia käyttävien henkilöiden asianmukaisesta koulutuksesta”.

Hallituksen esityksen luonnoksen yleisperusteluissa mainitaan myös, että ”julkisen vallan orgaanien on myös kyettävä valvomaan yksityisten turvallisuuspalvelujen toimintaa asianmukaisesti”. Tämä tavoite ei toteudu uudenlaisen järjestyksenvalvonnan sääntelyn vuoksi luvanvaraiseen elinkeinotoimintaan liittyen, koska elinkeinoluullinen toiminta on pirstaleinen ja poikkeaa mm. vartioimisliiketoiminnan sääntelystä. Edelleen ongelma tulee esille muun muassa kiertävän järjestyksenvalvonnan toiminnan osalta.

Tavoite nykyisen lainsäädännön sääntelyn hajanaisuuden ja sekavuuden poistamiseksi on kannatettava. Toisaalta on myös hyvä, että yksityistä turvallisuusalaa koskeva sääntely halutaan saattaa ajan tasalle.

On hyvä, että vartijan poistamisoikeutta koskevaa toimivaltuutta täsmennetään. Toisaalta rikoksesta epäillyn kiinniotto-oikeuden säätämistä myös järjestyksenvalvojille voidaan pitää hyvänä, mutta edellä esitettyyn liittyen asiat tulisi huomioida koulutuksen kehittämisessä. Vastaava olisi myös huomioitava tilanteissa, joissa turvallisuusalan elinkeinoluovan haltijan palveluksessa olevaa työntekijää käytetään poliisin säilössä pitämien henkilöiden kohtelusta annetun lain mukaisissa tehtävissä. On kuitenkin kokonaisuutena huolestuttavaa, että säilössäpidettyjä valvoisi muu kuin viranomainen. Kyseessä ei ole vain vartijatehtävä, vaan vartija saa silloin tietää muun muassa poliisin rekistereissä olevaa tietoa, jonka hallinnointi on tarkkaa, ja tietoja, jotka eivät ole julkisia. Toisaalta toiminta voisi johtaa koulutettujen poliisivartijoiden määrän vähentymiseen. Tulevaisuudessa myös ostetun palvelun hinta voisi olla poliisille haaste, kun yksityinen turva-ala tuottaa palveluja liiketoimintana. Vaarassa ovat nimenomaan nykyiset ammattitaitoiset poliisivartijat.

Laki poliisin säilyttämien henkilöiden kohtelusta annetun lain muuttamisesta ei sovelu vartioimisliikkeen ja tulevaisuudessa yksityisen turva-alan tehtäväksi. Kyseisissä tehtävissä toimivat henkilöt saavat viranomaisroolissa tietoonsa ei-julkisia asioita säi-

lössäpidettävien taikka poliisin toimenpiteiden kohteena olevista henkilöistä. Nämä tiedot saattavat sisältää salassa pidettäviä henkilöön, rikosten torjuntaan ja rikosten selvittämiseen liittyviin tehtäviin kuuluvia seikkoja. Tässä mielessä kyseessä on selkeä viranomaistehtävä. Yksityisellä turvallisuusalalla työskenteleviin henkilöihin ei kohdistu samalla tavalla säädöksiä kuin viranomaiseen. Heillä ei ole myöskään vastaavalla tavalla sitoutumista tehtävään. Vartiointipalvelu on kilpailutettava, ja siten turvalan palvelua tuottava taho saattaa muuttua. Tämä luo riskin siitä, että poliisin rekistereissä olevia tietoja saattaisi vuotaa ulkopuolisille, vaikka palveluntuottajan henkilöllä ei ole rekisterioikeutta. Oikeus tietoon tulee vasta rekisterioikeudella ja tehtäväsidoonaisuudella. Ulkopuolinen vartija saisi tehtävissään väistämättä kuulla ja nähdä rekisteriin kirjattavia asioita, mikä ei ole rikosten torjunnan kannalta hyvä asia.

Hallituksen esityksessä on esitetty, että tavoitteena on koulutuksen ja valvonnan kehittäminen (s. 14). Samalla kuitenkin ristiriitaisesti mainitaan, että ”alan koulutusjärjestelmä esitetään pidettäväksi pääosin ennallaan.” Edelleen samassa kappaleessa esitetään, että valvontaa ehdotetaan kehitettäväksi muun ohella siten, että merkittävä osa järjestyksenvalvojatoiminnasta säädettäisiin luvanvaraiseksi elinkeinoksi. Ehdotettu toimintamalli ei mahdollista viranomaiselle selkeää valvontamahdollisuutta. Tässä yhteydessä on todettava, että poliisi on useaan kertaan julkisuudessa maininnut, että järjestyksenvalvontatehtävät ovat luisuneet osittain rikollisjärjestöille. Samalla on havaittu järjestyksenvalvontaan liittyen harmaan talouden toimintaa. Harmaan talouden torjunta on kuitenkin yksi hallitusohjelman keskeisiä asioita. Onkin merkillistä, että hallituksen esityksessä ei luoda todellista valvonnan mahdollisuutta, vaan tosiasiallisesti poliisin valvonta vaikeutuu nykyisestäään. Lisäksi asioiden selvittäminen prosessuaalisesti tulee olemaan nykyistä työläämpää. Poliisin on vaikea selvittää toimintaa ja sen luvanvaraisuutta, jos järjestyksenvalvoja ilmoittaa olevansa yksityinen elinkeinonharjoittaja ja tekevänsä töitä omaan lukuunsa. Verrattaessa vastaavaa tilannetta esim. aiemman yksityisetsivätoimintaan eli nykyiseen vartioimisliiketoimintaan ero on huomattava, koska vartioimisliiketoiminta on aina luvanvaraista. Toiminta on silloin selkeää valvonnan kannalta.

Toteuttamisvaihtoehdot

”Yksityistä turvallisuuspalvelua koskevan lainsäädännön selkeyttäminen on ennen kaikkea säädösteknistä selkeyttämistä”, todetaan esitysluonnoksessa ja samalla todetaan, että yksittäiset säännökset ovat pääsääntöisesti olleet toimivia. Joltain osin erityisesti järjestyksenvalvojia koskevaa sääntelyä on kuitenkin leimannut tietty hajanaisuus. Tähän on helppo yhtyä, mutta samalla on todettava, että sääntely, jota nyt esitetään, luo myös uusia ongelmia ja epäselvyyttä niin luvanvaraisuuden, yhdenvertaisuuden, koulutusvaatimusten ja toisaalta uuden terminologian luomisen kautta. Esityksen tavoitteena on selventää sääntelyä, mutta siinä ei ole riittävästi huomioitu nykyisen perustuslain edellyttämää koulutusta suhteessa toimivaltaan. Samalla ei ole tosiasiallisesti puututtu turva-alan nimikkeisiin niitä vähentämällä, koska toiminta koskisi uusia termejä, kuten omavalvonta järjestyksenvalvonnassa.

Vartijan ja järjestyksenvalvojan tehtävänimikkeiden yhdistäminen olisi järkevää ja samalla toiminta tulisi säätää toimivaltuuksien osalta yhdenmukaiseksi. Luvanvaraisuudesta erillinen toiminta olisi järjestyksenvalvontaa ja elinkeinoluvan alainen toiminta vartiointia. Esityksessä on todettu, että perustuslaillisista syistä esimerkiksi

puistossa toimivalle yksityisten turvallisuuspalvelujen työntekijälle ei voida eikä ole myöskään tarpeen antaa sellaisia toimivaltuuksia, joita esimerkiksi ravintolan järjestyksenvalvojalla on. Tämä ei ole sinänsä ongelma, koska toimeksiantosopimus voisi täsmentää tehtävissä käytettävän toimivallan.

Järjestyksenvalvojatoiminnan aiempaa laajemmalle luvanvaraistamiselle on esitetty perusteluja. Kun esimerkiksi yhdistysten yleisötilaisuuksissa harjoittamaan järjestyksenvalvontaan ei ole liittynyt sanottavia ongelmia, joita luvanvaraisuudella voitaisiin poistaa, on esityksessä päädytty ehdotettuun, osan toiminnasta luvanvaraisuuden ulkopuolelle jättävään ratkaisuun. Tässä kohtaa onkin valvonnallisesti vaikeaa arvioida, missä kohden yhdistyksen toiminta on luvanvaraista esimerkiksi laajoissa yleisötapahtumissa ja missä taas ei. Esimerkiksi isoissa urheilutapahtumissa yhdistykset tekevät järjestyksenvalvontaa toiselle yhdistykselle taikka oikeushenkilölle. Se, että esityksessä on todettu, ettei valvonnan lisäämistä ole pidettävä itsetarkoituksena, on täysin ristiriidassa muiden asettelujen tavoitteiden, kuten hallitusohjelman harmaan talouden torjunnan kanssa.

Turvasuojaustoimintaa koskevaa sääntelyä on pidettävä pääsääntöisesti onnistuneena. Turvasuojaustoiminnassa kuten järjestyksenvalvontatoiminnassakin olisi edellytettävä toiminnan harjoittajalta voimassaolevaa turvallisuusalan elinkeinolupaa, jolloin poliisilla olisi tosiasialliset mahdollisuudet valvoa toimintaa. Elinkeinolupavaatimukseen olisi myös mahdollisuus liittää toimijan talouden asianmukaisuuden arviointi, joka voisi valvonnan osalta perustua ulkoisen tilintarkastuksen tuottamiin dokumentteihin. Tällä vältettäisiin mm. sellainen tilanne, jossa yrityksen vastaava hoitaja täyttää laissa säädetyt edellytykset, mutta yrityksen taloudellinen tilanne ehkä ei. Lisäksi edellyttämällä elinkeinolupaa turvasuojaus- ja järjestyksenvalvojatoiminnassa nämä molemmat voidaan ulottaa vuosi-ilmoituksen piiriin, jolloin poliisin valvonta jälleen tehostuu. Yksityisen turvallisuusalan kannalta on keskeinen luotettavuustekijä, että poliisi valvoo sen toimintaa yhdenmukaisesti ja läpi koko sektorin.

Keskeiset ehdotukset

Yksityisistä turvallisuuspalveluista annetun lain soveltamisalaksi ehdotetaan yksityisiä turvallisuuspalveluita, joita ovat vartioimisliiketoiminta, järjestyksenvalvojatoiminta ja turvasuojaustoiminta. Koska laissa säännelty toiminta olisi osin samaa kuin ennen ja nykyinen laki olisi samanniminen kuin tuleva, olisi laki selvyuden vuoksi syytä muuttaa nimeksi esim. turvapalveluja koskevaiksi laiksi.

Vartioimisliikkeille nykyisin asetetusta yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämistä käsittävän toimeksiannon kiellosta ehdotetaan luovuttavaksi vartioimistoiminnan osalta. Tätä ei tulisi tehdä, koska on täysin mahdollista, että jokin taho haluaa hakea elinkeinotoimintaan liittyvää lupaa vain vartiointiin. Kieltoa ei siten ole pidettävä tarpeettomana, koska vartioimisliiketoiminnassa ei edelleenkään saisi ottaa vastaan tällaista toimeksiantoa.

Vartioimiskohteen nimenomaisesta määrittelystä ei tulisi luopua, koska silloin toimintaa koskeva alue ei olisi selvästi esim. viranomaisvalvonnassa havaittavissa.

Väliaikainen vartija voitaisiin hyväksyä toimimaan vartijana enintään neljä kuukautta. Nykyisen lain mukaan väliaikainen vartija voidaan hyväksyä toimimaan vartijana enintään neljä kuukautta kalenterivuoden aikana. Nyt esitetty aika olisi absoluuttinen enimmäisaika eikä hyväksymistä voitaisi jatkaa, ennen kuin henkilö olisi suorittanut säädettyt vaatimukset täyttävän koulutuksen. Tässä kohden on huomioitava, että hyväksyntää on saatettu pyytää nyt useassa osassa yhteensä 4 kuukautta. Esitetty sanamuoto ei mahdollistaisi elinkeinon liittyvää useassa osassa tapahtuvaa hyväksyntää. Esitetty menettely ei ole joustavuudeltaan nykyisen kaltainen.

Ehdotettu sääntely, jossa henkilö voitaisiin niin sanottua liikkeen luovuttamista koskevilla tilanteissa hyväksyä väliaikaiseksi vartijaksi myös ilman väliaikaisen vartijan koulutusta, on täysin yksityisistä turvallisuuspalveluista annetun lain (282/2002) sääntämisen aikana eduskunnan toteamaa koulutuksen kehittämislinjausta vastaan. Samalla se on huomattava heikennys toimenpiteiden kohteena olevien perusoikeuksien turvaamisen kannalta. Esitettyä muutosta ei tule säätää myöskään siksi, että liikkeen luovutustilanteet eivät ole niin yllätyksellisiä tilanteita, ettei yhtiö voisi saada henkilöstöä koulutettua. Koulutuksia alkaa käytännössä joka viikko, joten kapasiteetti ei ole tältä osin ongelmallinen. On hyvin hämmäntävää, että esityksessä todetaan lisäksi, että liikkeenluovutustilanteessa koulutusta käymätön henkilö voisi toimia vain liikkeen luovutusta koskevan toimeksiannon mukaisissa tehtävissä eikä hänellä tällöin olisi vartijan toimivaltuuksia, mutta hän toimisi kuitenkin samalla vartijana. Tällainen väliaikainen vartija ei saisi tehtävänsä suorittaessaan kantaa voimankäyttövälineitä. Mitä merkitystä sääntelyllä todellisuudessa on turvallisuuden kannalta? Tässä ovat pikemminkin tavoitteena ihan muut asiat kuin turvallisuuden parantaminen.

Vartijan poistamisoikeuden sisältöä ehdotetaan täsmennettäväksi ja se on hyvin kannatettava asia. Poistamisoikeuden edellytysten täytyessä vartijalla olisi myös oikeus estää henkilön pääsy alueelle. Sen sijaan, että poistamisoikeus olisi nykyiseen tapaan sidottu toimeksiantajan tai tämän edustajan antamaan tuloksettomaan poistumiskehoitukseen, se esitetään sidottavaksi henkilön käyttäytymiseen, mikä on myös kannatettavaa. Henkilö voitaisiin poistaa vartioimisalueelta, jos hänen voitaisiin lausumiensa uhkausten tai muun käyttäytymisensä perusteella todennäköisin perustein epäillä syyllistyvän vartioimisalueella olevaan omaisuuteen tai toimeksiantajan tai tämän palveluksessa olevan henkilön henkeen, terveyteen tai vapauteen kohdistuvaan rikokseen. Lisäksi on hyvä, että toisena vaihtoehtoisena poistamisperusteena säilyisi edelleen se, ettei henkilöllä ilmeisesti ole oikeutta oleskella vartioimisalueella. Vartijan poistamisoikeuden alueellista ulottuvuutta esitetään myös rajoitettavaksi. Vartija voisi poistaa henkilön vartioimisalueelta tai estää tämän pääsyn sinne, jos alue olisi rikoslain julkisrauhaa koskevassa säännöksessä tarkoitettu alue tai yksityinen paikka tai alue tai sillä oleskelua olisi lailla tai lain nojalla annetulla määräyksellä rajoitettu. Kyseinen muutos on kannatettava.

Vartijan kiinniotto-oikeutta ehdotetaan täsmennettäväksi siten, että vartija voisi tietyin edellytyksin poliisimiehelle luovuttamisen sijasta vapauttaa rikoksesta epäillyn kiinniotetun. Tarkoituksena HE:n luonnoksen mukaan ei olisi luopua kiinniotetun mahdollisesta rangaistusvastuusta, vaan tällaisissa tilanteissa poliisi esittäisi henkilölle rangaistumääräysvaatimuksen jälkikäteen. Kiinniotetun vapauttaminen olisi poikkeuksellinen toimenpide ja edellyttäisi ensinnäkin sitä, ettei kiinniotetun luovuttaminen poliisimiehelle olisi kohtuullisessa ajassa mahdollista. Vapauttamiselle olisi myös saatava sekä poliisimiehen että kiinniotetun itsensä suostumus. Kolmanneksi epäilystä ri-

koksesta ei voisi olla odotettavissa ankarampaa rangaistusta kuin sakkoa. Neljänneksi kiinniotetun henkilöllisyyden olisi oltava tunnettu tai kiinniotetun olisi suostuttava esittämään vartijalle henkilöllisyytensä selvittämiseksi tarpeelliset tiedot. Kyseinen sääntely on sinänsä kannatettavaa, mutta Suomen perustuslain 124 §:n linjausten mukaan henkilöllisyyden tarkastaminen rikosoikeudellisessa sanktiotarkoituksessa edellyttää tunnistamista, jolloin kyseessä on tosiasiallinen merkittävä julkisoikeudellinen tehtävä. Tämän uudistuksen johdosta vartijoiden koulutukseen ja koulutuksen lisäämiseen tulee kiinnittää esityksessä huomioita ja siten toteuttaa aiempaa eduskunnan antamaa linjausta, koska kyseessä on toimenpiteiden kohteena olevien oikeusturva ja oikeusjärjestelmän toimivuuden varmistamiseen liittyvä oikeellisuuden turvaaminen.

Lakiesityksessä esitetään säädettäväksi järjestyksenvalvojatoiminnan luvanvaraisuudesta. Luvanvaraista olisi ansiotarkoituksessa tapahtuva, toimeksiantosopimukseen perustuva järjestyksenvalvojatoiminta. Tämä vastaa vartioimisliiketoiminnan sääntelyä, mutta erityisiä poikkeuksia asiaan ei tulisi säätää, koska niitä ei ole säädetty myöskään vartioimisliiketoiminnan osalta. Ehdotettu yhteinen elinkeinolupa edellyttää, että koska toiminnan olisi perustuttava toimeksiantosopimukseen, niin sanottu omajärjestyksenvalvonta jäisi luvanvaraisuusvaatimuksen ulkopuolelle. Esitetty poikkeus johtaa viranomaisvalvonnan vaikeutumiseen, elinkeinoluvan edellytysten vaikeaan arviointiin ja sitä kautta mahdollisiin tarpeettomiin esitutkintoihin. Esitetty vaatimus liikkeen palveluksessa olevien järjestyksenvalvojien palvelujen tarjoamisesta johtaisi puolestaan siihen, että lupaa ei luonnoksen mukaan edellyttäisi sellainen toiminta, jossa toiminnanharjoittaja olisi samalla itse yrityksensä tai toiminimensä ainoa järjestyksenvalvoja. Esitettyä vaatimusta ei tulisi toteuttaa, koska toimintaa olisi vaikea valvoa henkilöiden vedotessa tähän asiaan. Tilanne olisi harmaan talouden ja järjestäytyneen rikollisuuden torjunnan osalta jopa nykyistä vaikeampaa.

Se, että nimenomaisella säännöksellä luvanvaraisuuden ulkopuolelle jätettäisiin yhdistyslaissa tarkoitettu yhdistys silloin, kun se välittäisi järjestyksenvalvoja kokoontumislaisissa tarkoitettuihin tilaisuuksiin, on osittain kannatettavaa, mutta tällöin kyseessä ei saisi olla yhdistykselle kerättävä varallisuus eli ansiotarkoitus. Yhdistyksen ei siten tule saada tehtävästä mitään vastiketta.

Ehdotusta oikeudesta asettaa järjestyksenvalvoja myös yksityistilaisuuksiin pidetään kannatettavana, mutta silloin tulee jälleen huomioida tehtäviin liittyvät koulutusten määrrien tarkastamiset. Järjestyksenvalvojan asettamismahdollisuutta esitetään myös yliopistoihin ja ammattikorkeakouluihin, mikä on myös kannatettavaa, mutta samalla tässäkin toimintaympäristön laajennus johtaa koulutusvaatimusten riittämättömyyteen eli koulutusmäärää tulee kansalaisten oikeuksien turvaamiseksi kasvattaa eduskunnan aiemmin edellyttämällä tavalla.

Järjestyksenvalvojalle asetettu ilmoitusvelvollisuus tietyistä tehtävässään tietoonsa saamistaan jo tapahtuneista rikoksista poliisille sekä toimenpiteen perusteen ilmoittaminen toimenpiteen kohteelle on kannatettavaa ja vastaa vartijan nykyistä sääntelyä.

Järjestyksenvalvojan toimivaltuudet esitetään pidettäväksi pääsääntöisesti ennallaan. Kuitenkin järjestyksenvalvojalle asetetusta velvollisuudesta estää henkilön pääsy toimialueelleen tietyissä tapauksissa esitetään luovuttavaksi. Järjestyksenvalvojalla olisi oikeus estää henkilön pääsy toimialueelleen tietyin edellytyksin, mutta ei velvollisuutta siihen. Tätä muutosta ei pidetä toiminnan kannalta oikeana, koska silloin järjestyk-

senvalvojien tosiasiallinen toiminta voi mahdollistaa aiempaa enemmän muun muassa päihtyneiden päästämistä yleisötapahtumiin, ja sitä kautta järjestyshäiriöt voivat lisääntyä. Tässä on huomioitava, että suurin osa järjestyksenvalvojistista on muita kuin ammattimaisesti toimivia ja heidän kokemuksensa järjestyksenvalvontatehtävistä ei ole kovin vankkaa. Selkeä ehdoton kieltäminen on siten selvempi toiminnan kannalta. Oma-toiminen tilanteen arviointi voi johtaa jopa tosiasialliseen tilanteen taikka koko tilaisuuden vaarantumiseen.

Uutena poistamisperusteena järjestyksenvalvojalle esitetään oikeutta poistaa toimialueeltaan siellä ilmeisen oikeudettomasti oleskeleva henkilö. Esitys on sinänsä kannatettavaa, mutta edellyttää koulutusaineistossa ja koulutusmäärässä asian huomioimista.

Järjestyksenvalvojan oikeutta pitää henkilöä säilössä esitetään rajoitettavaksi vain yleisötilaisuuksiin ja aluksille, mutta siltä osin sääntely on vastaava jo nykyisin.

Järjestyksenvalvojan sallittuihin voimankäyttövälineisiin esitetään lisättäväksi teleskooppipatukka. Sitä saisi kuitenkin kantaa vain turvallisuusalan elinkeinoluvan haltijan palveluksessa toimiva järjestyksenvalvoja. Sääntely on omiaan vaikeuttamaan valvontaa sekä lisäämään järjestyslaissa kiellettyjä esineitä turva-alan henkilöille. Samalla, jos sääntely mahdollistaisi teleskooppipatukan kantamisen, tulisi sen hankkimisen olla mahdollista vain elinkeinonharjoittajalle. Jos hankkiminen olisi mahdollista järjestyksenvalvojalle itselleen, lisäksi se merkittävästi myös viranomaisten ja yksityisen turvallisuusalan henkilöstön työturvallisuusriskiä, koska suurin osa noin 56 000 hyväksytystä järjestyksenvalvojasta voisi hankkia teleskooppipatukan vaikka tekisi vain satunnaisesti tehtäviä. Koska teleskooppipatukkaa ei rekisteröidä, olisi sen poisottaminen hyväksynnän päätyttyä vaikeaa. Kokonaisuutena tilanne muodostaisi merkittävän turvallisuusuhan monille tahoille. Erityisesti ravintoloiden henkilökunta, taksien ja joukkoliikennevälineiden kuljettajat saattaisivat olla korostuneesti sellaisten tekojen kohteena, joissa välineenä käytettäisiin teleskooppipatukkaa. Samalla kun huomioidaan, että teleskooppipatukan käyttö turvallisesti edellyttää harjoittelua, ei järjestyksenvalvojilta voida tosiasiasa saada varmuutta vuosittaisesta kertauskoulutuksesta. Asiaa on arvioitu useissa kohdin lainsäädännön uudistamisissa, ja nimenomaan edellä mainituilla seikoilla asiaa ei ole säädetty järjestyksenvalvojille mahdolliseksi. Tilanteessa ei ole tapahtunut sellaista muutosta, joka tulisi esille esitysluonnoksesta ja voisi perustella esitetyn muutoksen. Ehdotus järjestyksenvalvojille hyväksyttävästä teleskooppipatukasta on ristiriitainen myös sen osalta, että järjestyksenvalvojaksi hyväksyttävälle ei ole asetettu vartijan tavoin yläikärajaa. Teleskooppipatukka ja järjestyksenvalvojan tehtävien luonne on huomioitava myös siinä, kuka ikänsä puolesta voidaan hyväksyä järjestyksenvalvojaksi.

Jos järjestyksenvalvontatoiminta tulisi luvanvaraiseksi, toiminnan harjoittajaa koskisivat vastaavan hoitajan edellytykset, mikä vaikuttaa suoraan koulutusten ja pätevyyden omaavien määrän tarpeeseen. Toisaalta toimintaan liittyisivät tapahtumailmoituksen säilyttämistä ja toimintaohjeiden laatimista koskevat velvoitteet. Tämä parantaisi merkittävästi poliisin mahdollisuutta valvoa toimintaa.

Turvasuojaustoiminnan osalta ehdotetaan, että poliisin turvasuojaajaksi hyväksymälle henkilölle myönnettävä turvasuojaajakortti sidottaisiin henkilön työsuhteeseen turvasuojausliikkeessä tai tämän toimintaan hyväksymistä edellyttäviä turvasuojaustehtäviä suorittavana ammatinharjoittajana. Tämä ehdotus ei ole kannatettavaa, koska

työsuhde voi muuttua ja se edellyttäisi uutta kortin hankkimista. Myös oppisopimus ja monet muut asiat olisivat hankalia toteuttaa kyseisessä mallissa. Intressitahon selvittäminen ei ole oleellista ja tavoiteltu henkilökorttiominaisuus verokorttinumerolla ei paranna valvontaa, koska poliisin antama kortti on voimassa viisi (5) vuotta. Toisaalta eri yrittäjien palveluksessa olevalla tulisi olla useita kortteja. Samoin opiskelijalla tulisi olla kortti, mutta työnantaja ei oppilaitoksen työmailla ole koulu, koska kyseessä ei ole työsuhde. Ongelmana toisaalta ovat myös tilanteet, joissa yksityinen elinkeinonharjoittaja on toiminnan tekijä, koska toiminimeä ei ole pakko rekisteröidä. Edelleen yhtiömuodon muuttuminen ja toiminimen vaihtaminen aiheuttaisivat tarpeettomia korttien uusimisia poliisin luona.

2. LAKI YKSITYISISTÄ TURVALLISUUSPALVELUISTA

2.1 Yleiset säännökset

2 §. Määritelmät

2 § 1 mom. 1 k Vartioimisliiketoiminnan määritelmä (s. 21 ja 107)

Esityksessä todetaan: ”Ehdotetun pykälän 1 kohdan vartioimisliiketoiminnan määritelmä vastaisi nykyisen yksityisistä turvallisuuspalveluista annetun lain 2 §:n 1 momentin 2-kohdan määritelmää.”

Määritelmää tulisi laajentaa tai selkeyttää huomioimalla vartioimisliiketoiminnassa tavanomaiset tilanteet, joissa yritys välittää vartiointipalveluja kolmannelle taholle (ns. manageeraus). Nykyisellään näiden kolmannelle osapuolelle välitettävien ja hallinnoitavien vartiointipalvelujen asema on epäselvä. 2 §:n määritelmässä puhutaan kuitenkin ansiotarkoituksessa suoritettavasta, toimeksiantosopimukseen perustuvasta vartiointi-tehtävän hoitamisesta. Tilannetta tulisi ehdottomasti selkeyttää uudessa lainsäädännössä.

Poliisin suorittaman valvonnan kannalta olisi tarkoituksenmukaista, että myös vartiointipalveluja välittävät ja hallinnoivat toimijat otettaisiin lainsäädännön piiriin, jolloin valvonta kohdentuisi selkeästi turvallisuutta elinkeinonaan harjoittaviin toimijoihin. Lainsäädännön selkeyttämisen myötä harmaalla alueella toimimisen johdosta käynnistettävät turhat esitutkinnat vähenisivät. Selkeä lainsäädäntö ja toimintaan kohdennettu valvonta myös parantavat palvelua ostavien oikeushenkilöiden oikeusturvaa.

EHDOTUS

Lainsäädännön 2 §:n vartioimisliiketoiminnan määritelmää tulisi tarkentaa alihankintaketjujen ja vartiointipalveluja välittävän toiminnan osalta.

2 § 1 mom. 3 k Henkivartijatehtävä (s. 23 ja 107)

Esityksessä todetaan: ”Henkilön koskemattomuuden suojaamisessa voisi olla kyse joko momentin 4 kohdan mukaisesta henkivartijatehtävästä tai esimerkiksi kokonaisen myymälän tai sairaalan vastaanottopoliklinikan henkilöstön koskemattomuuden suojaamisesta. Tehtävän luokitteluksella henkivartijatehtäväksi olisi merkitystä vartijan voimankäyttövälineiden kantamisen ja vartijan asun käyttämisen suhteen.”

Tosiasiallista yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämistä ei pidettäisi henkilön koskemattomuuden suojaamisena eikä tällainen tosiasiallinen toiminta turvallisuusalan elinkeinoluvan haltijankaan toimesta olisi lakiin perustumattomana julkisen vallan käyttönä mahdollista. Käytännössä vartijan suorittama vartioimistehtävä olisi edelleen usein omaisuuden vartioinnin ja henkilön koskemattomuuden suojaamisen yhdis-

telmä. Esimerkiksi kauppaliikkeessä tehtävänä olisi usein sekä vartioida liikkeessä myytävänä olevaa ja muuta omaisuutta että suojata myymälähenkilökunnan koskemattomuutta.

Esityksellä on vaikutusta mm. voimankäyttövälineisiin. Aseen kantaminen henkilösuojauksessa tulisi ehdotetun käytännön mukaan lisääntymään. Aseet käsittävät esityksen mukaan kaikki ampuma-aselain 2 §:n mukaiset aseet, kun nyt kyseeseen tulevat vain tarkemmin rajatut ampuma-aseet. Henkivartijatehtävällä tarkoitettaisiin edelleen tietyn henkilön koskemattomuuden suojaamisen käsittävää vartioimistehtävää. Kyse voisi olla joko yhden yksittäisen henkilön suojaamisesta tai korkeintaan muutama nimetyt henkilön käsittävän ryhmän suojaamisesta. Sen sijaan laajemman henkilökoukon, kuten esimerkiksi sairaalan henkilökunnan, koskemattomuuden suojaaminen ei voisi olla henkivartijatehtävä, vaikka kyse olisi sinänsä luvanvaraiseksi vartioimistehtäväksi luokiteltavasta henkilön koskemattomuuden suojaamisesta. Henkivartijatehtävällä olisi kytkentä vartijan ampuma-aseen kantamista koskevaan 19 §:n säännökseen sekä vartijan asun käyttämistä koskevaan 23 §:n säännökseen, todetaan esityksessä. Terminologisesti henkilön koskemattomuuden suojaaminen ja henkivartijatehtävä ovat lähellä toisiaan ja siten omiaan sotkemaan ja lisäämään väärää mm. ampuma-aseen luvatonta kantamista.

2 § 1 mom. 4 k Arvokuljetustehtävä (s. 23 ja 107)

Hyvänä voidaan pitää, että tehtävän katsomisella arvokuljetustehtäväksi olisi edelleen kytkentä vartijan asua ja voimankäyttövälineitä koskevaan sääntelyyn. Esimerkiksi ampuma-asetta saisi kantaa laissa säädettyjen edellytysten täytyttyessä arvokuljetustehtävää suorittava vartija.

2.2 Vartioimisliiketoiminta

4 § 2 mom. Vartijan tehtävät ja toimialue (s. 24 ja 107)

Ehdotuksessa esitetään ” Erillisen omaisuuden vartiointia, henkilön koskemattomuuden suojaamista tai rikoksen paljastamista koskevaan vartioimistehtävään vartija voidaan asettaa myös muualle kuin 1 momentissa tarkoitettulle vartioimisalueelle. ”

Vartijan toimialueella on merkitystä vartijan toimivaltuuksiin ja velvollisuuksiin. Esityksen perusteluissa sanotaan, että ”turvallisuusalan elinkeinoluvan haltijan ja asiakkaiden välisissä toimeksiantosopimuksissa määriteltäisiin tarkemmin se, mitä vartiointia sopimus varsinaisesti koski”. Käytännössä toimeksiantosopimukset luokitellaan yleensä liikesalaisuuksiksi, joten tehtävää suorittavalle vartijalle voi olla tosiasiallisesti mahdotonta saada selville, miten hänen toimivaltuutensa määräytyvät. Tämän ongelman poistamiseksi tulisi tämä tilanne kytkeä esitetyn lain toimintaohjeita koskevaan 81 §:ään ja velvoittaa siinä elinkeinon harjoittaja laatimaan aina ja kaikista toimeksiantoista vartijalle kirjalliset ohjeet, joissa yksiselitteisesti määriteltäisiin vartijan tehtävät ja toimialue kyseiseen toimeksiantoon liittyen.

EHDOTUS

Vartijan tehtävät ja toimialue tulee dokumentoida aina ja kaikista toimeksiannoista esitetyn lain 81 §:ssä mainittuihin vartijan toimintaohjeisiin.

8 §. Vartijaksi hyväksyminen (s. 30 ja 109)

Esityksen yksityiskohtaisissa perusteluissa esitetään vartijan koulutuksen pituutta kasvatettavaksi nykyisestä sadasta tunnista 120 tuntiin lisäämällä koulutukseen vartijan ammattitutkinnosta yksi tutkinnon osa lisää.

Ammatillisen osaamisen kannalta tämä on järkevää, mutta ei ongelmatonta. Vartijan ammattitutkinnon kahdella ensimmäisellä osalla on liityntäpintaa myös muihin tutkintoihin.

Turvallisuusalan perustutkinto, Turvallisuusvalvoja

Vartijan koulutuksella on liittymäpinta turvallisuusalan perustutkintoon (OPH:n määräys 18/011/2010), jonka mukaan siihen voidaan sisällyttää yksi ammatillisen tutkinnon osa lukuun ottamatta vartijan ammattitutkinnon osia vartijan työn perusteet, vartijan peruskurssi ja turvatarkastus, jotka suoritetaan perustutkinnon osassa vartioinnin ja järjestyksenvalvonnan perustoiminta. Tuntimäärän kasvattamisella ehdotetulla tavalla on todennäköisesti hidastevaikutus perustutkintoa suorittavien henkilöiden opintojen etenemiseen. Käytännössä opintojen tulisi edetä tutkinnon suorittajan tarpeiden mukaan (henkilökohtaistamisen periaate), jolloin tutkintoon liitettäviä vartijan ammattitutkinnon osia ei välttämättä ole perustutkintoa kouluttavassa oppilaitoksessa tarjolla opintojen etenemistahdin mukaisesti.

Tutkintoon johtavaa koulutusta järjestävien oppilaitosten osalta on otettava huomioon, että kaikilla perustutkintoa järjestävillä oppilaitoksilla ei myöskään ole voimassaolevaa järjestämissopimusta vartijan ammattitutkinnon järjestämiseksi. Osalle perustutkinto-oppilaitoksista Turvallisuusalan tutkintotoimikunta on myöntänyt järjestämisoikeudet vain vartijan ammattitutkinnon kahteen ensimmäiseen osaan. Opiskelijan työllistymismahdollisuuksien parantamiseksi olisi kuitenkin järkevää, että hän suorittaisi vartijan peruskoulutuksen.

Ehdotettu muutos todennäköisesti aiheuttaa, että vartioinnin ja järjestyksenvalvonnan perustoiminta -osaa ei tarjota valinnaisena tai että se hankitaan ostopalveluna toiselta tutkinnon järjestäjältä, jolloin siitä aiheutuu väistämättä ylimääräisiä kustannuksia perustutkintoa järjestävälle oppilaitokselle. Kolmas mahdollinen vaihtoehto on, että perustutkintoa järjestävät oppilaitokset hakevat vartijan ammattitutkinnon järjestämisoikeuksia rajoitettuna, jolloin esityksessä tulisi olla tarkasti määrätty, mikä tai mitkä tutkinnon osat soveltuvat vartijan peruskoulutukseen. Perustutkintoa suorittaville henkilöille vartijakoulutus on kuitenkin todennäköisin reitti työllistyä yksityiselle turvallisuusosalalle.

Vartijan ammattitutkinto ja vartijan peruskoulutus

Jos vartijan peruskoulutusta laajennetaan lisäämällä nykyiseen koulutukseen yksi ammattitutkinnon osa, tulee soveltuvat osat määritellä lainsäädäntöön, koska muuten seurauksena on, että vartijan koulutuksen hyväksytysti suorittaneilla henkilöillä on valtakunnallisesti erilainen koulutus pohja, joka voi vaihdella uhkatilanteen hallinnasta yrittäjä-osaan.

Jos väliaikainen vartija ei kanna tulevaisuudessa voimankäyttövälineitä, yhtenä harkinnanarvoisena vaihtoehtona on, että koulutusta voisi muokata siten, että vartijan peruskurssiosan tulityöosuus siirretään vartijan työn perusteisiin, josta voimankäytön osio siirretään vartijan peruskurssiin. Näin koko tulityökoulutus tapahtuisi vartijan työn perusteet -osassa ja voimankäyttö peruskurssissa. Toinen vaihtoehto olisi, että vartijan työn perusteet -osaan voisi lisätä ensiapua, jolloin kyseisestä tutkinnon osasta saisi kansalaistaitoja kehittävämmän koulutustyyppin. Vastaavasti kun henkilö olisi jo työskennellyt alalla kauemmin, hän saisi paremman opin vartijan peruskurssin aikana voimankäytöstä, jolloin hän osaisi todennäköisesti soveltaa oppimaansa paremmin käytäntöön.

Koulutuksen lisääminen tarkoittaisi esityksen mukaisesti käytännössä kahden (2) päivän valmistavaa koulutusta ja näyttöä, jolloin tuntimäärä pysyisi esitetyssä kahdessakymmenessä tunnissa. Useilla koulutuksen järjestäjillä tutkinnon osiin annetaan valmistavaa koulutusta 2–3 päivää ja joskus jopa enemmänkin ennen kuin osaaminen osoitetaan tutkintotilaisuudessa. Käytännössä tuntirajan säätäminen lakiin todennäköisesti pakottaisi venyttämään keinotekoisesti tai lyhentämään koulutuksia, mitä ei voida pitää oppimisen ja osaamisen kehittämisen kannalta tarkoituksenmukaista. Koulutuksen pidentäminen aiheuttaa myös työnantajille kustannuksia ja tutkintoja järjestäville oppilaitoksille se on kalliimpaa järjestää kuin luentomuotoinen opetus.

Vartijan ammattitutkinto ja virastomestarin ammattitutkinto

Vartijan koulutuksella on liittymäpinta myös virastomestarin ammattitutkintoon (OPH:n määräys 8/011/2011), jossa on mahdollisuus suorittaa valinnaisissa tutkinnon osissa 3.8 vartijan ammattitutkinnon osa: vartijan työn perusteet ja 3.9 vartijan ammattitutkinnon osa: vartijan peruskurssi sekä 3.10 vartijan ammattitutkinnon osa: järjestyksenvalvonta. Muuttamalla esitetyllä tavalla vartijan peruskoulutusvaatimuksia on muutoksella vaikutus myös virastomestarin ammattitutkinnon perusteisiin, johon ei ole nykykäytännön mukaisesti mahdollista liittää ammattitutkinnosta muita osia kuin edellä mainitut. Vartijan ammattitutkinnon osa järjestyksenvalvonta on osaamisvaateiltaan niin laaja, että 20 tuntia ei ole millään tarkastelutavalla riittävä määrä tämän tutkinnon osan valmistavaksi koulutukseksi.

EHDOTUS

Tutkintotoimikunnan näkemyksen mukaan on tarkoituksenmukaista nostaa vartijan koulutuksen tuntijakaumaa ehdotetut 20 tuntia, kuitenkin siten että vartijan koulutuksen kesto kasvatetaan syventämällä opettavien kokonaisuuksien sisältöä eikä lisäämällä siihen ammattitutkinnon osaa tai osia muista tutkinnoista.

10 § Väliaikaiseksi vartijaksi hyväksyminen (s. 31 ja 109)

Ehdotuksessa esitetään: ” Väliaikaiseksi vartijaksi hyväksymisen aika olisi nykyisestä poiketen kertakaikkinen eikä sitä enää sidottaisi kalenterivuoteen. Neljän kuukauden ajanjakson kuluessa tai sen päätyttyä vartijan olisi suoritettava vartijaksi hyväksymisen edellytyksenä oleva koulutus, jos hän aikoisi jatkaa toimintaansa vartijana.

Alan ammattimaistumisen kannalta tämä ehdotus on osin kannatettava. Ongelmaksi voi kuitenkin muodostua lomatuuraajien rekrytointi. Nykyisen käytännön mukaisesti vartijan työn perusteet -koulutuksen suorittanut henkilö voi työskennellä vartioimisliikkeessä neljän (4) kuukauden ajan kalenterivuonna. Mikäli tämä muutetaan kertaluonteiseksi, osa kesätyöntekijöinä toimivista opiskelijoista hakeutuu muille ammatialoille, ja mikäli he suorittavat vartijan peruskoulutuksen, on tämä koulutusvarojen haaskaamista, koska valmistuttuaan nämä henkilöt siirtyvät muihin tehtäviin. Työnantajille tämä voi myös aiheuttaa haasteita riittävän tilapäisen henkilöstöresurssin rekrytoinnissa.

Tarkoituksenmukaisempaa olisi ehkä kuitenkin säätää, että alalle hakeutuvat henkilöt ryhtyisivät jo ensimmäisen vartijaksi hyväksymisensä aikana suorittamaan tai suorittaisivat koko vartijan ammattitutkinnon ennen kuin hakisivat toista vartijaksi hyväksymistään. Tämä tukisi aiemmin tässä lausunnossa mainittua eduskunnan edellyttämää koulutuksen kehittämistä (Hallintovaliokunnan mietintö 24/2001 vp). Tässä yhteydessä tulee kuitenkin huomioida, ennen kuin koulutusvaatimus säädetään lakiin, että koulutukseen ohjatut määrärahat ovat vähentyneet merkittävästi ja sama suuntaus tulee jatkumaan tulevina vuosina.

EHDOTUS

Tutkintotoimikunnan näkemyksen mukaan on tarkoituksenmukaista pidättää ennallaan mahdollisuus, että henkilö voi työskennellä väliaikaisena vartijana neljä (4) kuukautta kalenterivuonna.

Ehdotamme kuitenkin harkittavaksi, että vakinaiseksi vartijaksi hyväksytyiltä henkilöiltä edellytetään vartijan ammattitutkinnon suorittamista.

15 §. Vartijan oikeus pääsyn estämiseen ja poistamiseen (s. 110)

Vartijan oikeuksiin lisättäväksi ehdotettu pääsyn estäminen on ehdottoman kannatettava toimivaltuus.

16 § Vartijan kiinniotto-oikeus ja oikeus turvallisuustarkastukseen (s. 111)

Esityksen perusteluissa sanotaan: ”Kiinniötetun vapauttaminen edellyttäisi myös sekä kiinniötetun itsensä että poliisimiehen suostumusta.”

Perusajatus kiinniotetun vapauttamisesta on kannatettava. Tilanne ei ole kuitenkaan ongelmaton, koska vartijalla ei ole tosiasiallista varmuutta poliisin suostumuksesta. Käytännössä tämä todennäköisesti tapahtuisi puhelimitse, jolloin täydellistä varmuutta keskustelukumppanista ei ole. Tämä on varmistettavissa siten, että kaikki puhelut ohjataan hätäkeskuksen kautta. Tämä kuitenkin kuormittaa hätäkeskuksen rajallisia resursseja. Tilanteesta voi aiheutua vartijalle vastuuseuraamuksia, jos vartijan kiinni otama ja vapauttama henkilö saa sairaskohtauksen (johon hän pahimmillaan menehtyy). Tällöin vartijaan voi kohdistua syytöksiä ja väitteitä laiminlyönnistä tai heitteillejätöstä, vaikka kiinniotto ja sairauskohtaus eivät liittyisikään toisiinsa.

18 § Voimankäyttövälineiden kantaminen (s. 111)

Voimankäyttövälineiden kantaminen on määritelty lain 18 §:ssä, jossa ehdotetaan säädettäväksi vartijan voimankäyttövälineiden kantamisesta. Voimankäyttövälineiden käyttämisen edellytykset puolestaan määräytyisivät lakiehdotuksen 17 §:n voimakeinojen käyttöä koskevien säännösten perusteella. Voimankäyttövälineiden kantamisen edellytyksiä ja kantamisen ja käyttämisen edellytyksenä olevaa koulutusta olisi kuitenkin tarpeen edelleen erikseen säädellä.

Pykälän 1 momentti olisi sisällöltään uusi. Siinä ehdotetaan säädettäväksi vartijalle sallituista voimankäyttövälineistä. Säännös olisi tarpeen paitsi selvyuden, myös sen vuoksi, että voimankäyttövälineitä ei ole lain 2 §:n määritelmässä enää määritelty. Luettelo olisi tyhjentävä eikä vartija siten voisi kantaa eikä käyttää muita kuin pykälässä mainittuja voimankäyttövälineitä. Vartijalle sallittuja voimankäyttövälineitä olisivat ampuma-aselain 2 §:ssä tarkoitettu ampuma-ase, ampuma-aselain 11 §:ssä tarkoitettu kaasusumutin, käsiraudat sekä enintään 70 senttimetriä pitkä patukka ja teleskooppipatukka.

Luonnoksessa todetaan, että sallitut voimankäyttövälineet vastaisivat siten nykyisiä voimankäyttövälineitä. Ampuma-aseen kantaminen olisi sallittu vain poikkeuksellisesti. Lisäksi voimankäyttövälineiden tarpeeton kantaminen olisi vartioimistehtävissä ylipäättään kielletty. Ampuma-aseen osalta tulee kuitenkin tarkemmin laissa säätää, mitä ampuma-aselain 6 §:n ampuma-aseita vartija saa tehtävissään kantaa, koska nykyisin voimankäyttökoulutus rajaa vartijan ampuma-aseet pistooliin, pienoispistooliin, revolveriin ja pienoisrevolveriin.

EHDOTUS

Ampuma-aseen osalta tulee tarkemmin laissa säätää, mitä ampuma-aselain (1/1998) 6 §:n ampuma-aseita vartija saa tehtävissään kantaa.

Voimankäyttövälineiden koulutus

Esitetyn lainsäädännön 8 § 2 momentissa viitataan vartijan ammattitutkinnon osaan vartijan työn perusteet, minkä jälkeen koulutuksen ja siihen liittyvän kokeen hyväksytysti suorittanut henkilö voi hakea hyväksyntää väliaikaiseksi vartijaksi. Vartijan työn perusteet -koulutukseen kuuluu nykyisellään yleisen voimankäyttökoulutuksen osa

sekä siihen liittyvä käytännön näyttö. Esitetyn lain 18 § 1 momentin perusteella väliaikainen vartija ei kuitenkaan saa kantaa voimankäyttövälineitä.

Työn kannalta tarkoituksenmukaisempi käytäntö olisi sallia väliaikaiselle vartijalle voimankäyttövälineiden kantaminen esimerkiksi käsirautojen, patukan ja kaasusumuttimen osalta. Kaasusumuttimen kantamiseksi edellytettäisiin edelleen erityisen voimankäyttöosan suorittamista. Perusteluna tälle on, että väliaikaiseen vartijaan voi kohdistua väkivallan riski aivan kuten vartijaankin. Riski kohdistuu väliaikaiseen vartijaan todennäköisemmin kuin vartijaan, koska väliaikaisen vartijan toiminta ei yleensä ole yhtä varmaa ja positiivisessa mielessä rutinoitunutta kuin vartijalla ja mahdollisesti aggressiivisesti käyttäytyvät kohdehenkilöt vaistoavat tämän.

Toinen vaihtoehto olisi siirtää voimankäyttökoulutuksen yleisen osan suoritus vartijan peruskurssi -osan yhteyteen, jolloin koulutettujen välineiden, käytön harjoittelun ja näytön jälkeen vartijan olisi mahdollista kantaa mukanaan kyseisiä voimankäyttövälineitä. Nykyisen käytännön mukaisesti vartijan työn perusteet -koulutuksen yhteydessä annettavan voimankäytön yleisen osan suorituksesta voi kulua hyvinkin pitkä aika, ennen kuin henkilö suorittaa vartijan peruskurssin ja hankkii itselleen hyväksynnän vartijaksi ja voi saada oikeuden kantaa voimankäyttövälineitä. Käytännössä koulutuksessa opitut taidot ovat voineet tehokkaasti unohtua.

EHDOTUS

Voimankäyttövälineiden koulutuksen osalta olisi järkevää siirtää voimankäyttökoulutuksen yleinen osa vartijan peruskurssin yhteyteen tai sallia voimankäyttövälineiden (patukka ja käsiraudat) kantaminen väliaikaiselle vartijalle. Erityisen osan suorittamisen jälkeen voimankäyttövälineitä voitaisiin laajentaa myös kaasusumuttimeen.

19 § Ampuma-aseen, kaasusumuttimen ja teleskooppipatukan kantaminen (s. 111)

Ehdotetussa pykälässä esitetään säädettäväksi tiettyjen voimankäyttövälineiden kantamista koskevista erityisistä vaatimuksista. Tällaisia erityissäätelyn kohteena olevia voimankäyttövälineitä olisivat ampuma-ase, kaasusumutin ja teleskooppipatukka. Nykyisin voimassaolevassa laissa on lain 2 pykälässä määritelmät. Siinä on 1 momentin 14 kohdassa mainittu voimankäyttövälineet. Nyt asiaa ollaan säätämässä siten, että ehdotetun 18 pykälän 1 momentissa mainitaan sallitut voimankäyttövälineet. Tämä voimankäyttövälineiden lista sanotaan esityksen perusteluissa olevan auki kirjoitetulla ja muut välineet eivät ole sallittuja. Tässä on kuitenkin selvä ristiriita, koska ehdotetussa 86 §:ssä koiran käyttö voimankäyttövälineenä (86 § 1 momentin 4 kohta) on ilmoitettava. Samalla ei tarvitse ilmoittaa kuitenkaan teleskooppipatukan käyttöä, mikä olisi loogista, jos kaasusumuttimen käyttö ilmoitetaan.

23 § 3 mom. Vartijan asun käyttäminen (s. 41 ja 112)

Esityksessä todetaan, että ”*Pykälän 3 momentissa rajoitettaisiin ensinnäkin vartijan asun käyttö vain vartijalle vartioimistehtäviin. Vartioimistehtäviin rinnastettaisiin*

edelleen siirtyminen vartioimisalueelta toiselle tai esimerkiksi vartijan kotoa työvuoron aloituspaikalle. Myös työvuoroon kuuluvien taukojen aikana vartija saisi luonnollisesti käyttää vartijan asua.”

Tämä linjaus ei ole ongelmaton, koska vartija saattaa poiketa kauppaan matkalla työvuoron aloituspaikalle. Mikäli tämä kauppa-alue on vartijan työnantajayrityksen vartioimiskohde, vartijan nähdessään henkilökunta odottaa saavansa häneltä palvelua. Vartijalla, joka ryhtyy palvelutehtävää suorittamaan, ei kuitenkaan ole vartijan oikeuksia, vaan hän toimii jokamiehen oikeuksin ja näin ollen hänellä ei ole esimerkiksi kiinniotto-tilanteessa oikeutta voimankäyttövälineiden käyttöön tai turvatarkastuksen suorittamiseen, mistä voi aiheutua prosessin myöhemmissä vaiheissa riskejä. Vartijan asun käytön salliminen työmatkoilla voi aiheuttaa myös muita sekaannuksia, koska todellisuudessa yritysten henkilökunta tai suuri yleisö ei välttämättä tosiasiallisesti erota eri vartioimisliikkeiden työntekijöitä toisistaan ja vaativat heiltä vastaavaa turvallisuustoimintaa kuin he vaatisivat poliisiltakin. Vartija saattaa myös julkisella katualueella liikkua törmättyä tilanteeseen, johon häneltä edellytetään puuttumista ”vartijana.” Puuttumisen seurauksena voi olla myöhästymisen työvuorosta ja siitä seuraavat työnantajan taholta vartijaan kohdistuvat sanktiot ja vastavuoroisesti puuttumattomuuden seurauksena alan julkisuus kuvan tahrantuminen.

Vartijan asun käytössä ja vartijan tunnistettavuudessa tulee lisäksi huomioida, että vartijalla saattaa olla vartiointipalvelun ostajan toiminnan tarpeista johtuvia syitä käyttää muita kuin vartijan asua. Esimerkkinä mainittakoon sammutusmiehen ja elintarvikehygienian piirissä olevat tehtävät. Sammutusmiehen tehtävässä tämä tuskin muodostuu ongelmaksi, koska kyseisessä tehtävässä käytettävät varusteet ovat melkein pääsääntöisesti vartijakohtaisia. Elintarvikehygieniaa vaativissa tehtävissä vartija saattaa tuotantotiloissa liikkua joutua pukemaan erityisen suoja-asun, jossa vartija ei välttämättä ole tunnistettavissa vartijaksi. Muissa kuin edellä mainittujen tehtävien kaltaisissa perusvartiointitehtävissä vartijan tulisi käyttää toimiasua.

Vartijan asua tulisi käyttää myös koulutuksiin liittyvissä näyttötutkinnoissa. Tällä on pedagoginen vaikutus, koska tämä ohjaisi henkilöitä oikeaan toimintamalliin. Tällä hetkellä kuitenkin vallitseva tapa on, että näyttötilanteissa pyritään oikaisemaan asuvaatimuksesta, joka korvataan käyttämällä pelkkää vartijan työasun takkia ja varustevyötä. Tämä malli luo mielikuvan siitä, että seka-asusteen käyttö olisi mahdollista vartijan tehtävissä. Seka-asusteita näkee myös työtehtävissä olevilla vartijoilla, jotka käyttävät vartijan asun osana esimerkiksi omia housuja, mikä on erotettavissa siten, että samaisen vartioimisliikkeen muiden vartijoiden työasun housuissa on yrityksen liikemerkki kohdassa, josta se puuttuu yksittäiseltä vartijalta.

2.3 Järjestyksenvalvontatoiminta

44 § ja 45 § Järjestyksenvalvojakouluttajaksi hyväksyminen ja hyväksymisen uusiminen (s. 118)

Esityksessä otetaan kantaa siihen, että henkilö voidaan hyväksyä järjestyksenvalvojakouluttajaksi hänen täyttäessään säädetyt edellytykset, joihin sisältyy mm. kouluttajakoulutuksen suorittaminen. Vastaavasti on säädetty, että vartijan voimankäyttäjäkou-

luttajien (13 §) tulee suorittaa kouluttajakoulutus ja suorittaa säädetyt kertauskoulutukset pitääkseen hyväksyntänsä voimassa.

Yksityisen turvallisuusalan koulutusten kokonaislaatua ei kuitenkaan ole esityksessä mietitty loppuun asti, koska vartijan työn perusteet ja vartijan peruskurssin kouluttajille ei ole säädetty mitään osaamisvaatimuksia eikä kertauskoulutusvelvollisuutta. Heidän osaltaan riittää se, että henkilö on oppilaitoksen palveluksessa tai suorittaa kouluttajan tehtävää alihankintana. Taloudellisen tilanteen kiristyessä on ollut havaittavissa, että koulutusta toteuttamaan valitaan halvin tarjoaja, jolloin kouluttajan osaamisesta ei ole välttämättä takeita. Vartijoita on mm. kouluttanut henkilö, jolla itsellään ei ole eikä ilmeisesti edes ole ollut hyväksyntää vartijaksi. Vastaavasti tutkintotilaisuuksissa ammattitaidon arviointia on suoritettu ilman päivääkään ammatillista kokemusta arviointivasta työtehtävästä, vaikka työkokemusta edellytetään kuitenkin arvioijana toimivalta henkilöltä. Esitetyssä lainsäädännössä tulisi ehdottomasti edellyttää kouluttajilta vähimmäistyökokemusta, pohjakoulutusta sekä mahdollista kouluttajakoulutuksen ja tähän liittyvien kertauskoulutusten suorittamista, aivan kuten järjestyksenvalvoja- ja voimankäyttökouluttajilta edellytetään. Sitä, että henkilö on oppilaitoksen palveluksessa, ei olisi pidettävänä riittävänä laadun takeena.

50 § Rikoksesta epäillyn kiinniottaminen (s. 58 ja 119)

Esityksessä ehdotetun pykälän mukainen toimivaltuus olisi järjestyksenvalvojalle uusi, mutta vastaisi sisällöltään vartijan kiinniotto-oikeutta koskevaa 16 §:n 1 ja 2 momenttia.

Tämä on kannatettava ajatus. Kiinniottoprosessia tulisi harkita vastaavaksi kuin vartijan kiinniotto, jossa vartija voi vapauttaa kiinni otetun henkilön, mikäli poliisia ei ole saatavilla noutamaan kiinniotettua. Vastaava tilanne syntyy erittäin todennäköisesti myös järjestyksenvalvojille esimerkiksi yleisötilaisuudessa, jossa myydään muistoesineitä tms. Mikäli järjestyksenvalvoja ottaa kiinni havaitsemansa näpistelijän, hän saattaa joutua odottamaan poliisin paikalle saapumista hyvinkin pitkän aikaa. Tällöin olisi järjestyksenvalvojan perustehtävän toteuttamisen ja kiinniotetun henkilön kannalta tarkoituksenmukaisinta, että henkilöllisyyden selvittämisen jälkeen kiinni otettu voitaisiin päästää poistumaan.

56 §. Koiran mukana pitäminen (s. 61 ja 120)

Esityksen tekstissä sanotaan: ”*Ehdotetun 3 momentin toisen virkkeen mukaisena lähtökohtana olisi, että koiraa pidettäisiin kuonokopassa.*” Asia tulee em. lauseesta ymmärretyksi. Kielellisesti olisi kuitenkin oikein sanoa, että koiralla pidetään kuonokoppaa tai kuten 56 §:ssä sivulla 120 sanotaan ”koiralla on oltava kuonokoppa”, jolloin kuonokoppa viittaa välineeseen, joka laitetaan koiralle, ei paikkaan, jossa koiraa pidetään.

2.4 Turvasuojaustoiminta

63 ja 64 § Turvasuojaajakortti (s. 58 ja 119)

Lakiesityksessä esitetään turvasuojaajakortin sitomista henkilön työsuhteeseen turvasuojausliikkeessä tai henkilön toimintaan turvasuojaustehtäviä suorittavana ammattinharjoittajana.

Yhdenvertaisuus

Esitetty käytäntö ei ole yhdenvertainen vartijaksi ja järjestyksenvalvojaksi hyväksynnän kanssa (mm. PL (731/1999) 6 § 1 ja 4 mom.). Vartijan ja järjestyksenvalvojan hyväksyntä ei ole (aiemmassa tai) ehdotetussa uudessa lainsäädännössä sidottu työsuhteeseen, vaan henkilöön itseensä, jolloin turvasuojaajahyväksynnän sitominen työsuhteeseen asettaa turvasuojaajana toimivat henkilöt eriarvoiseen asemaan muihin yksityisellä turvallisuusalalla toimiviin henkilöihin nähden.

Saadakseen hyväksynnän turvasuojaajatehtäviin turvasuojaajana toimivan henkilön tulee joko harjoittaa yritystoimintaa tai hänellä tulee olla voimassaoleva työsuhde. Alalle ja turvasuojaustehtäviin hakeutuville henkilöille tämä on kuitenkin kynnys, jolla on vaikutusta henkilön työllistymismahdollisuuksiin. Henkilön haluttavuus työmarkkinoilla kasvaa merkittävästi, jos hän on välittömästi työnantajan käytettävissä. Työnantajamerkintä voi myös hankaloittaa tai jopa kokonaan estää henkilön toimimisen sivutoimisesti turvasuojaustehtävissä. Lisäksi kortin uusimismenettelystä aiheutuu myös viivettä, josta seurauksena voi pahimmillaan olla ansioiden menetystä hakijalle. Hakijalle syntyy myös ylimääräisiä leimaverokustannuksia, jos korttiin edellytetään merkittäväksi sivutoimiset työsuhteet, työsuhteen vaihtuminen tai mikäli henkilöllä on useita määräaikaista työsuhteita eri työnantajien kanssa, jolloin korttia joudutaan uusimaan monta kertaa hyväksymisen voimassaolon aikana.

Taloudelliset vaikutukset yritykselle ja turvasuojaajalle

Yrityksen kannalta korttiin tehtävä merkintä työsuhteesta sitoo työntekijöitä työnantajaan, mutta kolikon kääntöpuolena voi myös toimia itseään vastaan. Esimerkkinä mainittakoon tilanne, jossa paikallisen turvaurakoitsijan henkilöstössä on useita sairaustapauksia, mistä seuraa, että hänelle syntyy tilapäinen työvoiman tarve, jota hän ei pysty täyttämään, koska tilapäistä työvoimaa ei saada hyväksyttyä tehtävään tarpeeksi nopeasti. Tämänkaltainen tilanne johtaisi todennäköisesti alihankintaketjujen kasvamiin, jolloin alkuperäiselle urakoitsijalle aiheutuu aina ylimääräisiä kustannuksia. Pienemmille yrityksille, joilla ei ole mahdollista puskuroida henkilöstöreserviä tämänkaltaisten tilanteiden varalle, voi aiheutua urakan viivästymisen takia maksettavaksi lankeavia viivästyssakkoja.

Viranomaisen työmäärän kasvu

Ehdotetun käytännön mukainen turvasuojaajahyväksynnän uusiminen aiheuttaa lisääntyvien asiakaskohtaamisten myötä poliisin lupahallinnolle lisätyötä ja kuormittaa asiakaspalvelupisteitä.

Turvasuojaustoiminta suhteessa koulutusjärjestelmään

Lain säätämisen yhteydessä tulisi myös harkita, mikä vaikutus turvasuojaajakortin sitomisella työsuhteeseen on suhteessa laissa ammatillisesta koulutuksesta (630/1998) 4 §:n sekä laissa ammatillisesta aikuiskoulutuksesta (631/1998) 1 §:ssä mainittujen pe-

rus-, ammatti- ja erikoisammattitutkintojen koulutukseen ja niiden suorittamiseen näyttötutkintoina.

Turvasuojaustoimintaan on liittymäpinta turvallisuusalan perustutkinnossa (OPH:n määräys 18/011/2010), jonka osassa turvallisuustekninen toiminta perehdytään asiakaskohteeseen ja sen toimintaan sekä turvallisuusjärjestelmiin. Sähköasentajan ammattitutkinnon (OPH:n määräys 54/011/2010) ja Sähköyliasentajan erikoisammattitutkinnon (OPH:n määräys 53/011/2010) osissa tilaturvallisuusjärjestelmät käsitellään sähkölukitus-, kameravalvonta- ja murtoilmaisujärjestelmiä. Ensimmäisessä asennustehtäviä sisältävässä ammattitutkinnossa ei edellytetä tutkinnon perusteissa tutkinnon suorittajalta turvasuojaajakorttia, mikä on ristiriidassa voimassaolevan ja esitetyn uuden lainsäädännön kanssa. Erikoisammattitutkinnossa puolestaan riittää, että tutkinnon suorittaja tietää, kenellä saa teettää tilaturvallisuusjärjestelmissä turvasuojaajakorttia edellyttäviä tehtäviä. Kyseinen tutkinnon osa sisältää kuitenkin monipuolisesti suunnittelutehtäviä, joissa jo tutkintoon osallistuvalla henkilöltä tulee edellyttää hyväksyntää turvasuojaajaksi, ennen kuin hän suorittaa tilaturvallisuusjärjestelmät -tutkinnon osaa, koska tutkinnon perusteiden mukaisesti näyttötutkinnot suoritetaan osoittamalla hyväksytysti tutkinnon perusteissa vaadittu osaaminen tutkintotilaisuuksissa käytännön työssä ja toiminnassa. Ammattikorke- ja tiedekorkeakouluissa on todennäköisesti vastaavia ylemmän tason suunnittelutehtäviä, jotka tulee huomioida turvasuojaaja-hyväksyntiä pohdittaessa.

Uudistettavassa lainsäädännössä tulisi ottaa huomioon turvasuojaustehtävät valmistavassa koulutuksessa, jolloin koulutukseen osallistuva henkilö voi nykyisen käytännön mukaan hakea itselleen määräaikaista hyväksyntää turvasuojaajaksi, ilman että hänellä on voimassaolevaa työsuhdetta. Käytännössä henkilön työllistymismahdollisuudet koulutuksen aikana tai sen jälkeen paranevat merkittävästi, jos turvasuojaajakortti myönnetään jo koulutuksen aikana viideksi vuodeksi.

Turvasuojaajaksi hyväksynnän vaatimukset

Yksi keskeinen näkökulma on, että turvasuojaajakortin myöntämisen edellytykseksi tulisi säätää joko 16–40 tunnin mittainen kurssi tai määritellyt osaamisvaatimukset, jonka joko kurssimuotoisen tai itsenäisen opiskelun jälkeen suoritetaan vastaava koe kuin vartija- ja järjestyksenvalvojakoulutuksissa. Näin voidaan varmistaa, että turvasuojaustehtäviä suorittavalla henkilöllä on vähintäänkin perustiedot säädösperustasta sekä yleisistä käytännöistä esim. tietosuoja- ja salassapitoasioiden suhteen. Mikäli osaamisen mittaamisessa käytetään yhtä kysymyspankkia, ovat vaatimukset ja osaaminen valtakunnallisesti yhdenmukaista.

EHDOTUS

Turvasuojaajaksi hyväksymisen edellytyksenä tulisi olla vähimmillään valtakunnallisesti yhdenmukainen koe, kuten vartijan ja järjestyksenvalvojen koulutuksessa on. Varsinaista koulutusta ei välttämättä tarvita, koska kokeessa edellytettävä tiedollinen perusta voidaan hankkia itsenäisesti opiskelemalla tai osallistumalla tätä tarkoitusta varten organisoidulle kurssille, jonka hinnoittelua ja toteutusta markkinavoimat ohjaavat. Laadukkaimmat koulutukset ovat vetävimpiä.

Turvasuojaajakortti tunnisteena

Työturvallisuuslain (738/2003) 52 a §:ssä edellytettynä kuvallisena tunnisteena turvasuojaajakortin toimivuus on monelta osin kyseenalainen. Esityksessä ehdotetulla tavalla kortista kävisi ilmi henkilön työnantaja ja veronumero, jotka todennäköisesti kuitenkin merkittäisiin kortin takapuolelle, josta ne olisi erikseen tarkistettava. Nykyisen käytännön mukaisesti kuvallisen tunnisteeseen lisäksi henkilöltä edellytetään voimassaolevan lainsäädännön mukaisesti turvasuojaajakortin mukana pitämistä. Tämä käytäntö on vastaava kuin työturvallisuus-, tulityö- ja ensiapu- ym. korttien kanssa.

Valvonnan käytännön toteuttamisen kannalta työmaaolosuhteissa tätä tarkoitusta varten erikseen valmistettu henkilökortti, jossa on selvästi etupuolella näkyvissä työntekijän kuva ja nimitiedot, mahdolliset kulkuoikeudet sekä yrityksen vakiintunut liiketunniste, palvelisi käytännön valvontatyötä paremmin ja helpottaisi sitä visuaalisen tunnustamisen kautta merkittävästi. Yrityksen oma henkilökortti lisäksi yksilöi työntekijän tietyn yrityksen tai urakoitsijan palveluksessa olevaksi henkilöksi. Yrityksen oma henkilökortti toimii lisäksi osana sen brändin rakentamista työntekijän ja asiakkaan kohtaamistilanteissa.

Ajatus turvasuojaajakortin käyttämisestä tunnisteena on myös ristiriitainen lain yksityiskohtaisten 62 §:ssä (s. 64) esitettyjen perustelujen kanssa. Perusteluissa sanotaan, että kortti on esitettävä pyydettyä ja että sitä ei tarvitsisi esittää ulkopuolisille henkilöille. Kortin käyttäminen näkyvänä tunnisteena aiheuttaisi kuitenkin, että se olisi näkyvissä työmaa-alueella kaikille siellä liikkuville henkilöille ja yleisen käytännön mukaisesti myös lounas- ja muiden taukojen aikana työmaa-alueen ulkopuolella liikkuville henkilöille. Vastaavasti voitaisiin siis ajatella, että sekä vartijalla että järjestyksenvalvojalla olisi velvollisuus pitää kortti näkyvillä.

2.5 Turvallisuusalan elinkeinolupa

66 § Turvallisuusalan elinkeinolupa (s. 65 ja 122)

Turvallisuusalan elinkeinolupaa koskevassa 5 luvussa esitetään säädettäväksi turvallisuusalan elinkeinoluvasta.

Ehdotuksen 72 §:ssä ehdotetaan säädettäväksi turvallisuusalan elinkeinoluvan haltijan vastaavasta hoitajasta, jonka hyväksymisen edellytykset on säädetty 75 §:ssä. Sen mukaan vastaavan hoitajan koulutusvaatimukset olisivat nykyistä laajemmat. Jo nykyisin monet vartioimisliikkeen vastaavan hoitajan tehtävissä toimivat ovat suorittaneet kokonaisuudessaan turvallisuusvalvojan erikoisammattitutkinnon eikä pelkästään nykyisin vaadittuja kolmea (3) erikoisammattitutkinnon osaa. Turvallisuusvalvojan erikoisammattitutkinnon tai vastaavantasaisen erikoisammattitutkinnon suorittamista koskeva vaatimus palvelisi myös jo nykyisen yksityisistä turvallisuuspalveluista annetun lain perusteluissa mainittua tavoitetta siitä, että enemmistö vastaavan hoitajan tehtävissä toimivista olisi turvallisuusvalvojan erikoisammattitutkinnon suorittaneita. Ehdotettu koulutusvaatimus olisi omiaan tukemaan myös sitä, että vastaaviksi hoitajiksi nimitetyillä olisi riittävä operatiivinen ymmärrys lainsäädännöllisen ymmärryksen tueksi. Esitetty ehdotus on sinänsä kannatettava, mutta tosiasiasse se on merkittävä este elinkeinon hakemiselle. Koulutusten määrä ja koulutukseen kuluva aika huomioiden vastaavien hoitajien määrää ei saada merkittävästi kasvamaan ennen lain oletettua

voimaantuloa. Samalla valtion tukemien opintojen valtionosuus on aiempaa rajoitetumpi.

Turvallisuusalan elinkeinolupa tulisi ulottaa ammattimaiseen järjestyksenvalvontatoimintaan, johon luettaisiin kuuluvaksi myös ammatin harjoittajat, sekä turvasuojausliikkeisiin, jolloin ne olisivat vastaavasti poliisin valvonnan piirissä kuten muutkin turvallisuusalalla toimivat yritykset, joilta edellytetään turvallisuusalan elinkeinolu-paa. Turvallisuusalan elinkeinolupa tulisi käytännössä harkita laajennettavaksi koske-maan kaikkea yksityisen turvallisuusalan ammattimaista toimintaa, jolloin poliisin valvonnan piirissä olisi kaikki turvallisuusjärjestelyihin kohdistuva toiminta.

75 § 1 mom. 2 k Vastaavaksi hoitajaksi hyväksyminen (s. 71 ja 124)

Esityksen 75 §:n 1 momentin 2 kohdassa sanotaan, että yhtenä hyväksymiskriteerinä on turvallisuusvalvojan erikoisammattitutkinnon tai sitä vastaavan erikoisammattitutkinnon suorittaminen.

Tämänhetkisessä koulutusjärjestelmässä ei ole vastaavaa tutkintoa, joten selkeyden vuoksi olisi järkevää rajata tämä kohta vain turvallisuusvalvojan erikoisammattitutkin-toon.

80 § Henkilöstö ja työvuorotiedot (s. 74 ja 125)

Ehdotetussa pykälässä esitetään säädettäväksi turvallisuusalan elinkeinoluvan haltijan velvol-lisuudesta pitää palveluksessaan olevista vastaavista hoitajista, vartijoista ja järjestyksenval-vojista henkilöstötiedostoa ja työvuorotiedostoa. Molempia tiedostoja voitaisiin käyttää apuna turvallisuusalan elinkeinoluvan haltijoihin kohdistuvassa viranomaisvalvonnassa.

Henkilöstö- ja työvuorotietojen kirjaamismenettely tulisi edellyttää myös turvasuojaustoimintaa harjoittavilta liikkeiltä. Tällä menettelyllä olisi merkittävä harmaa-ta taloutta torjuva vaikutus.

81 § Toimintaohjeet (s. 74 ja 126)

Pykälän 1 momentin mukaan elinkeinoluvan haltijalla on oltava sellaiset yleiset kirjalliset toimintaohjeet, joiden avulla vartija tai järjestyksenvalvoja kykenee suorittamaan tehtävänsä oikein ja turvallisesti, olisivat aina pakolliset. Tällaiset toimintaohjeet koskisivat kaikkia var-tijan tai järjestyksenvalvojan tehtäviä. Jotta tehtävän suorittaminen oikein ja turvallisesti olisi mahdollista, toimintaohjeissa olisi käsiteltävä ainakin toimivaltuuksiin ja oikeuttamisperusteisiin, toimenpiteiden kohteena olevien henkilöiden perusoikeuksiin sekä työturvallisuuteen liit-tyviä kysymyksiä.

Tämä esitys on ehdottoman kannatettava.

2.6 Yksityisten turvallisuuspalveluiden valvonta

Valvontaa käsitteleviä kommentteja on sisällytetty tämän lausunnon eri kohdissa.

86 §. Vuosi-ilmoitus (s. 77 ja 127)

Esityksen tekstissä sanotaan: ”*Vaikka järjestyksenvalvojat eivät voisikaan kantaa ampuma-asetta, heillä olisi oikeus kantaa tehtävässään kaasusumutinta tai koiraa lakiehdotuksessa esitettyjen edellytysten täytyessä.*” Em. lauseessa tulisi todennäköisesti olla maininta koiran mukana pitämisestä, ei kantamisesta. Asiayhteydestä sanoma on kuitenkin ymmärrettävissä, vaikkakaan se ei ole hyvää suomea.

2.7 Turvallisuusalan neuvottelukunta

Ei kommentteja.

2.8 Rangaistussäännökset

Ei kommentteja.

2.9 Erityiset säännökset

Ei kommentteja.

2.10 Voimaantulosäännökset

Siirtymäsäännökset ovat oleellinen osa lain muutosta ja siihen liittyvää informatiivisuutta jatkon kannalta. Lain sanamuoto on epäselvä sen suhteen, mitä tapahtuu elinkeinoluvalle, jos luvanhaltija ei määräajassa tee ilmoitusta. Menettely on rakennettu ilmoitusmenettelyksi, jossa todetaan, että ilmoittaja merkitään poliisin rekisteriin turva-alan elinkeinonharjoittajaksi. Tämä menettely ei vastaa hallintomenettelyä. Asiassa on tehtävä hallintopäätös, jossa todetaan, että elinkeinolupa muutetaan turva-alan elinkeinoluvalksi. Myöskään elinkeinoluvan sisältö ei käy tästä selkeästi ilmi. Tällä on merkittävä työllistävä vaikutus poliisille. Hallintopäätöksen tekeminen on ehdoton edellytys, että perustuslain edellytykset päätöksestä täyttyvät, kun päätös koskee etuutta, velvollisuutta taikka oikeutta. Jos ei tee ilmoitusta, raukeavatko luvat? Samoin säännöksessä tulisi olla maininta, että ilmoitus käsitellään maksutta ja jos luvan laajuus ei muutu myös ilman lupaharkintaa. Epäselvää on myös se, miten käy vastaavien hoitajien ja heidän sijaistensa pätevyden, jos tehtynä on vain vastaavan hoitajan pätevyys. Raukeaako hyväksyntä vai onko suoritettava koko tutkinto, jos hakee turva-alan elinkeinolupaa? Kokonaisuudessaan elinkeinon liittyvät siirtymäsäännökset ovat hyvin epäselvät ja monilta osin vajaat. Ongelma on siis, mitä tapahtuu vanhoille hyväksynnöille ja miten uudet tehdään. Kyseessä on hallintopäätös ja siihen liittyvä hallintopäätöksen teko, ei vain ilmoitusmenettely.

Vastaava on menettely vastaavien hoitajien ja näiden sijaisten osalta. Vartioimisliikkeen laajentaessa toimintaa uudelle tehtävälle tulee vastaava hoitaja ja hänen sijaisensa nimetä. Tähän liittyen on voitava tehdä lupaharkintaa ja asiassa on tehtävä hallintopäätös.